

VIRGINIA WOOLF
NAKTIS ir DIENA

*MOTERS SIEKIS RASTI SAVO VIETA
TARP JUODO IR BALTO*

Virginia Woolf.

Virginia Woolf

*N A K T I S
I R D I E N A*

Iš anglų kalbos vertė
Jūratė Žeimantienė

Skiriu Vanessai Bell*

Bet ieškodama, ką dar pridurti, nerandu Jos vertų žodžių

* V. Woolf jaunesnė sesuo, dailininkė (1879–1961) (vert. past.).

1

Buvo spalio sekmadienio vakaras ir Ketrina Hilberi, kaip dera jos rato panelėms, pilstė arbatą. Bet šis užsiėmimas, regis, užėmė vos penktadalį jos minčių, o kitos, lengvai įveikusios laiko ribą tarp šios gana nuobodžios akimirkos ir pirmadienio ryto, jau mėgavosi visu tuo, ką taip lengvai ir smagiai bus galima veikti išaušus naujai dienai. Net tylėdama Ketrina vis dėlto liko puikiai pažįstamos padėties šeimininkė ir ketino kokį šešiašimtą kartą leisti veiksmui tekėti sava vaga, nepanaudojusi nė vieno iš savo gebėjimų. Ir vos pažvelgęs į ponią Hilberi galėjai suprasti: ji taip dosniai apdovanota savybėmis, suteikiančiomis galimybę paversti pusamžių žmonių kviestinę arbatėlę maloniu užsiėmimu, kad jai vargu ar reikėjo dukros pagalbos, juolab kad ši jau išvadavo ją nuo pabodusios arbatos pilstymo ir užkandžių dalijimo pareigos.

Svečiai sėdėjo prie stalo gurkšnodami arbatą dar ne ilgiau nei kokias dvidešimt minučių, tad jų veiduose vis dar galėjai

įžiūrėti pagyvėjimą, bendras balsų klegesys glostė panelės Ketrinos ausį. Jai netgi toptelėjo: jeigu staiga atsivertų durys ir įeitų koks nors prašalaitis, tai išties pamanytų, kad jiems visiems labai smagu. „Į kokius stebėtinais malonius ir sveetingus namus pakliuvau“, – be abejo, pamanytų jis. Ketrina nejučia šyptelėjo nuo tokios minties ir pasakė šį tą, kad sukeltų dar daugiau šurmulio ir palaikytų šių namų gerą vardą, nors pati jais ne itin žavėjosi. Tą pačią akimirką durys išties prasivėrė, į svetainę įžengė jaunas vyras, ir šis sutapimas dar labiau pralinksmino Ketriną. Tad ji palydėjo rankos paspaudimą nebyliu klausimu: „Jums atrodo, kad mes čia nesitviriame džiaugsmu?..“ O tada, pastebėjusi, kad mama pamiršo svečio pavardę, pasufleravo:

– Ponas Denhamas.

Pro jo akis tai irgi nepraslydo ir tik dar labiau sustiprino nesmagumą, paprastai lydintį nepažįstamo žmogaus pasirodymą nedidelėje gyvai besišnekučiuojančių svečių draugijoje. Tuo pat metu ponas Denhamas pasijuto taip, lyg jam už nugaros būtų užsivėrusi daugybė minkštai apmuštų durų, atskyrusių jį nuo gatvės. Visa didelė ir gana tuščia svetainės erdvė atrodė lengvai padūmavusi, lyg apgaubta vos pastebima miglele, pasidabruota ties ant arbatos staliuko degančiomis žvakėmis ir parausvinta ties židiniu. Prieš jauno vyro akis vis dar dundėjo omnibusai ir kebai, visas kūnas gaudė po spartaus žingsniavimo žmonių ir transporto perpildytomis gatvėmis, tad šis kambarys jam pasirodė labai nuošalus ir ramus, o pusamžių žmonių veidai pasklidi, nutolę vienas nuo kito ir rausvi melsvame ūke skendinčios svetainės

fone. Ponas Denhamas įėjo kaip tik tuo metu, kai garsus rašytojas ponas Forteskju* įpusėjo itin ilgą sakinį ir nutilo laukdamas, kol naujas svečias užims vietą prie stalo, o ponia Hilberi meistriškai sumezgė nutrūkusio pokalbio giją, pasisukusi į naują svečią ir pasiteiravusi:

– Ką jūs veiktumėte, atsidūręs jaunos moters, ištekėjusios už inžinieriaus ir persikėlusios gyventi į Mančesterį, vietoje, pone Denhamai?

– Na, ji galėtų mokytis persų kalbos, – pareiškė liesas pagyvenęs džentelmenas. – Nejaugi Mančesteryje nėra kokio nors į pensiją išėjusio pedagogo ar literato, galinčio padėti jai pramokti skaityti šia kalba?

– Viena mūsų giminaitė ištekėjusi apsigyveno Mančesteryje, – paaiškino Ketrina naujam svečiui.

Ponas Denhamas kažką sumurmėjo, nieko daugiau iš jo ir nebuvo reikalaujama, o rašytojas pratęsė monologą. Mintyse naujas svečias išbarė save, kad iškeitė gatvėje viešpataujančią laisvę į šį pretenzingą aukštuomenės saloną, nes, be kita ko, negalėjo pasirodyti jame iš gerosios pusės. Apsidairęs pastebėjo, kad, išskyrus Ketriną, visiems svečiams gerokai per keturiasdešimt, laimei, bent jau ponas Forteskju – tikra įžymybė, tad kitą dieną bus galima guostis mintimi apie tokią pažintį.

– Ar jums teko kada nors lankytis Mančesteryje? – pasiteiravo Ketrinos.

– Neteko, – atsakė ji.

– Tuomet kodėl jis jums nepatinka?

* Spėjama, kad turimas galvoje Henry'is Jamesas (1843–1916), žinomas anglu ir amerikiečių rašytojas, kurį V. Woolf pažinojo vaikystėje (orig. leid. past.).

Ketrina pamaišė arbatą, Denhamo supratimu, mintydama tik apie savo pareigą papildyti kitų svečių puodelius, bet iš tiesų ji svarstė, ko imtis, kad šis keistas jaunas vyras pritaptų prie draugijos. Pro jos akis nepraslydo, kad jis pernelyg spaudžia puodelį, nespėsi nė apsižiūrėti, kaip trakstelės plonytis porcelianas. Ketrina suprato, kad svečias jaudinasi, ir nesistebėjo tuo. Liesas, vėjo nugairintu veidu, susitaršiusiais plaukais – taip atrodant išties nejauku kviestinėje arbatėlėje. Be to, jam, regis, nekėlė susižavėjimo toks laiko leidimas, užsuko tik iš smalsumo arba jos tėvo pakviestas, taigi bus ne taip paprasta įvesdinti jį į draugiją.

– Tiesiog man atrodo, kad Mančesteryje pusseserė neturės su kuo pasišnekėti, – leptelėjo Ketrina, kas užėjo ant liežuvio.

Ponas Forteskju, nenuleidžiantis nuo jos akių jau kurį laiką, nes rašytojams būdinga stebėti ir dėtis viską į galvą, po šių žodžių nusišypsojo ir pasitelkė juos tolesniems samprotavimams.

– Nepaisant šiokio tokio polinkio perdėti, Ketrina akivaizdžiai pagavo esmę, – pareiškė jis, atsišliejo į kėdės atkalnę, įsmeigė mašlų žvilgsnį į lubas, sunėrė pirštus prieš save ir ėmė vaizdingai aptarinėti iš pradžių siaubingas Mančesterio gatves, paskui nejaukius priemiesčius ir varganą namiūkštį, kuriame jaunai moteriai teks stumti dienas, o galiausiai profesorius ir neturtingus studentus, didžius mūsų naujosios dramaturgijos gerbėjus, kurie svečiuosis jos namuose, tad ji ten pradės palengva trokšti, veržte veršis į Londoną, ir Ketrinai teks vedžioti vargšėlę po sostinę tarsi išbadėjusią kailaitę pro šurmulingas mėsos krautuvėles.

– Ach, pone Forteskju, o aš kaip tik parašiau laiške, kad iš visos širdies jai pavydžiu! – sušuko ponias Hilberis, kai tik jis baigė kalbėti. – Taip ir regiu vaizduotėje didžiulius ūksmingus sodus ir mielas pirštinėtas senas ponias, skaitančias tik „Spectator“* ir užpučiančias žvakes vakare. Nejaugi jų *daugiau* nebėra? Nuoširdžiai palinkėjau giminaitėi rasti ten gerovę, prie kurios įprato Londone, bet be jo klaikių, į nevilgtį varančių gatvių.

– Tačiau ten yra universitetas, – pareiškė pagyvenęs džen-telmanas, kiek anksčiau padaręs prielaidą, kad Mančesteryje būtų galima mokytis persų kalbos.

– O dar ten nestinga viržynų. Neseniai skaičiau apie tai vienoje knygoje, – įsiterpė Ketrina.

– Mane ir liūdina, ir linksmina mano šeimos neišmanymas, – apibendrino ponas Hilberis.

Griežtą šio pusamžio vyro veidą švelnino migdolinės akys, kaip reta skaisčios jo amžiaus žmogui. Per pokalbį jis nuolat žaidė nedideliu žaliu brangakmeniu, puošiančiu laikrodžio grandinėle, demonstruodamas ilgus ir miklius pirštus, dar turėjo įprotį skubriai sukioti galvą, nekeisdamas gana stambaus ir nepaslankaus kūno padėties, tarsi būtų tikėjęsis aptikti peno pasismaginti, eikvodamas kuo mažiau energijos. Susidarė įspūdis, kad šis žmogus seniai atsisveikino su stipriais troškimais ir didžiulėmis ambicijomis arba galbūt patenkino jas pagal galimybes, o dabar visą proto

* Savaitinis politikos, kultūros ir aktualijų žurnalas, leidžiamas nuo 1828 m. (vert. past.).

skvarbumą skyrė ne kokiam nors tikslui siekti, bet stebėti ir užsiimti filosofiniais apmąstymais*.

Kol ponas Forteskju džiugino draugiją dar vienu aptakiu sakiniu, Denhamas pasakė sau, kad Ketrina panaši į abu tėvus, nors jų bruožai joje keistai persipynę. Ji skubiai ir impulsyviai gestikuliuojo kaip mama, dažnai norėdavo įsiterpti į pokalbį, bet vos pravėrusi lūpas susilaikydavo, o tamsių žėrinčių migdolinių (kaip tėvo) akių gilumoje slypėjo liūdesys, nors, jai esant tokiai jaunai, jis dar negalėjo būti karčios partirties išdava, tad melancholiška išraiška, Denhamo spėjimu, veikiau liudijo apie santūrumą ir polinkį stebėti. Tiek plaukų spalva, tiek veido ovalas leido pavadinti Ketriną jeigu ir ne gražuole, tai išties įspūdinga mergina. Ryžtingumas ir savitvarda išdavė labai tvirtą būdą, tad beveik jos nepažįstančiam jaunam vyrui sunkiai sekėsi lengvai ir laisvai jaustis jos draugėje. Ji buvo aukšta, vilkėjo santūraus atspalvio suknelę, papuoštą senoviniais gelstelėjusiais nėriniais, ties kaklu raudonai blyksėjo vienintelis brangakmenis. Denhamas sumojo, kad kaip tik Ketrina čia yra tikroji šeimininkė, nes, nors daugiausia tylėjo, akimirksniu pastebėdavo net menkiausią motinos užuominą ateiti į pagalbą, kita vertus, pro jo akis nepraslydo, kad ji tik formaliai dalyvauja veiksmė. Jam staiga toptelėjo, kad jos vaidmuo prie stalo, tarp visų šių pagyvenusių žmonių, ne toks paprastas, kaip atrodo, ir

* Esama nuomonės, kad šio veikėjo prototipas – V. Woolf tėvas seras Leslie'is Stephenas (1832–1904), anglų rašytojas ir leidėjas, arba valstybės tarnautojas seras Richmondas Ritchie'is (1854–1912), garsaus anglų rašytojo Williamo Thackeray'aus žentas (orig. leid. past.).

jis nusprendė peržiūrėti savo pirmą neigiamą įspūdį apie ją ir jos laikyseną.

Pokalbis pakrypo nuo Mančesterio, kuris jau buvo pakan-kamai aptartas, į kitus dalykus.

– Primink man, ar tai buvo Trafalgaro mūšis, ar Nenu-galimoji armada*, Ketrina, – kreipėsi į dukrą ponia Hilberi.

– Trafalgaro mūšis, mama.

– Na, žinoma, Trafalgaro mūšis! Kaipgi aš taip... Pra-šyčiau dar arbatos su plona citrinos riekele, o tada, mielas pone Forteskju, gal malonėsite man paaiškinti, kodėl vyrai, turintys kilnų romėnišką profilį, visada kelia pasitikėjimą, netgi jeigu susitinki juos omnibuse...

Čia pokalbį į savo rankas perėmė ponas Hilberis ir pa-kreipė Denhamui įdomia linkme – apie advokato profesiją ir jos raidą, kurią stebėjo savo akimis. Jaunas vyras pažva-lėjo, nes kaip tik jo parašytas teisinis straipsnis, kurį ponas Hilberis paskelbė savo leidžiamoje „Apžvalgoje“, pravertė įdviejų pažinčiai. Bet netrukus buvo pranešta, kad atvyko ponia Saton-Beili, namų šeimininko dėmesys nukrypo į naują viešnią, o Denhamui, netekusiam galimybės pasakyti ką nors protingo, beliko tylomis sėdėti greta Ketrinos, irgi daugiausia nepraveriančios burnos. Abu buvo beveik vie-nodo amžiaus, dar nesulaukę trisdešimties, tad negalėjo sau leisti griebtis nukultų frazių, kad nutrauktų trikdančią tylą.

* Trafalgaro mūšis įvyko 1805 m. Jame Didžiosios Britanijos karinis lai-vynas nugalėjo jungtinę Prancūzijos ir Ispanijos flotilę. O Nenugalimoji ar-mada – Ispanijos karinis laivynas, kurį Didžioji Britanija sumušė 1588 m. (vert. past.).

Nejaukią padėtį dar labiau gilino Ketrinos nuostata tyčia nepadėti užsispyrėliui, nes jo elgesys jai pasirodė kažkuo priešiškas šiai aplinkai, ir tai ją sulaikė nuo moteriškos giminės atstovėms būdingų pastangų palaikyti malonų pašnekėsį. Taigi juodu tylėjo, nors Denhamas vos tvardėsi neleptelėjęs kokios įžūlios pastabos, kad išmuštų Ketriną iš pusiausvyros. Tačiau ponia Hilberi, išsyk pastebinti stringantį pokalbį savo svetainėje nelyginant pauzę instrumentinėje partitūroje, šiek tiek palinko į priekį per stalą ir kreipėsi į jauną vyrą droviai atsainia maniera, visada teikiančia jos žodžiams panašumo į drugelius, plasniojančius nuo vieno saulės nutvieksto žiedo prie kito:

– Žinote, pone Denhamai, jūs labai primenate man mieląjį poną Raskiną*... Kaip manai, Ketrina, ar dėl kaklaraiščio, ar dėl šukuosenos, o gal dėl tokios pat pozos? Prisipažinkite, pone Denhamai, kad esate Raskino gerbėjas. Neseniai išgirdau tokį pareiškimą: „O, ne, mes neskaitome Raskino, ponia Hilberi.“ Būtų įdomu sužinoti, *ka* skaitote jūs? Juk neįmanoma visą laiką skraidyti aeroplanais ir leisti žvalgyti žemės gelmių.

Išbėrusi šią tiradą, ji gana geranoriškai pažvelgė į Denhamą, neįstengiantį išspausti nieko protingo, paskui nukreipė žvilgsnį į Ketriną. Ši nusišypsojo, bet irgi nieko neatsakė, ir poniai Hilberi, regis, šovė nuostabi mintis, tad ji šūktelėjo:

– Esu tikra, kad ponas Denhamas norėtų pamatyti mūsų vertybes, Ketrina! Neabejoju, kad jis visiškai ne toks, kaip tas siaubingas jaunas žmogus, ponas Pontingas, pareiškęs

* Johnas Ruskinas (1819–1900) – anglų rašytojas, dailėtyrininkas ir mąstytojas (orig. leid. past.).

man, esą, jo įsitikinimu, reikia gyventi tik dabartimi. Bet kas gi, tiesą sakant, yra dabartis? Juk pusę jos sudaro praeitis... Be to, sakyčiau, geresnę pusę, – pridūrė ji ir pasisuko į poną Forteskju.

Denhamas atsistojo, ketindamas atsisveikinti, nes nusprendė, kad jau pamatė viską, ką vertėjo, tačiau Ketrina, nieko nelaukusi, irgi pakilo ir pasiūlė:

– Gal išties norėtumėte žvilgtelėti į portretus?

Ir nusivedė svečią per svetainę į mažesnę gretimą kambarį.

Šis nedidelis kambarys panašėjo į bažnyčios koplyčią arba požeminę grota, nes slopus triukšmas tvino iš lauko vidun it vilnijantys vandenys, o pailgi veidrodžiai sidabrišku paviršiumi ribuliavo tarsi žvaigždžių nušviesti duburiai. Bet palyginimas su religine šventove vis dėlto tiko labiau, nes patalpa tiesiog lūžo nuo relikvijų.

Ketrina lietė tai vieną, tai kitą jungiklį, tai šen, tai ten žiebėsi šviesos, iš pradžių jos išgriebė iš tamsos tomus, atrauktus raudona paaukuota oda, tada ilgą sijoną mėlynais ir baltais dryželiais, sublizgusį po stiklu, paskui raudonmedžio stalą su senoviniais rašymo reikmenimis ir galiausiai paveikslą virš jo, kuriam buvo skirtas specialus apšvietimas. Įžiebusi šias paskutines šviesas, Ketrina pasitraukė ataturpsta, tarsi norėdama pasakyti: „Na štai!“ Ir iš portreto į Denhamą pažvelgė didis poetas Ričardas Alardaisas*, jaunas vyras

* Išgalvotas veikėjas, veikiau Alfredo Tennysono (1809–1892) ar Roberto Browningo (1812–1889) nei anksčiau kūrusių romantizmo atstovų Johno Keatso (1795–1821) ar Persy'io Shelley'io (1792–1822) amžininkas, nors pavadinimas „Odė žiemai“ artimesnis pastariesiems (orig. leid. past.).

pasijuto toks sukrėstas, kad būtų kaipmat iš pagarbos nusitraukęs nuo galvos skrybėlę, jeigu tik būtų ją turėjęs. Šios akys, šiltų rausvai gelsvų potėpių apsuptos, atrodė stebėtinai skvarbios ir spinduliavo beveik nežemišku gerumu, besiliejančiu ant žiūrovo, o ir dar plačiau, ant viso žemiškojo pasaulio. Portreto spalvos su laiku taip patamsėjo, kad, išskyrus tas nuostabias švytinčias akis, beveik nieko daugiau nebegalėjai įžiūrėti.

Ketrina patylėjo, tarsi duodama svečiui galimybę įvertinti akimirkos didybę, paskui paaiškino:

– Čia poeto rašomasis stalas. O štai plunksna.

Ji kilstelėjo plunksną ir vėl padėjo į vietą.

Ant stalo margavo senos rašalo dėmės, plunksna nuo ilgo naudojimo nušiuo. Greta jos gulėjo akiniai paausuotais rėmeliais, kad visada būtų po ranka, po stalu glaudėsi didžiulės nunešiotos šlepetės. Ketrina pakėlė vieną.

– Man regis, senelis buvo dvigubai aukštesnis ir stambesnis už mūsų amžininkus. O čia „Odės žiemai“ originalas, – toliau bėrė ji, tarsi kartodamasi nepriekaištingai iškalną tekstą. – Ankstyvuosius eilėraščius jis taisė gerokai mažiau nei vėlesnius. Norite pasižiūrėti?

Kol Denhamas vartė rankraštį, Ketrina gal kokį tūkstantą kartą nukreipė žvilgsnį į senelio portretą ir paskendo palaimingose svajonėse, nes buvo sava tiems iškiliems žmonėms ar bent jau priklausė jų draugijai, iškalbingai atmesdama esamos akimirkos niekingumą. Žmogui didinga vaiduokliška galva drobėje, regis, išties visiškai nerūpėjo sekmadienio popietės banalybės, tad dabar buvo visiškai nebesvarbu, apie

ką ji kalbasi su šiuo jaunu vyru, nes jie abu – viso labo menki mirtingieji.

– O čia senelio eilėraščių rinktinės pirmo leidimo egzempliorius, – toliau dėstė Ketrina, nė nepastebėjusi, kad Denhamas vis dar tyrinėja rankraštį. – Jame yra keletas daugiau niekada nebeišeistų eilėraščių, taip pat taisymų.

Patylėjusi minutę, ji kalbėjo toliau, tarsį visas pauzes būtu susiplanavusi iš anksto.

– Mėlynai apsirengusi dama – mano prosenelė. Ją nutapė Milingtonas. Čia mano dėdės, sero Ričardo Vorbertono, lazdelė. Kaip žinia, jis kartu su Hevloku dalyvavo nutraukiant Laknau apsiaustį*. O čia... Leiskite pasižiūrėti... O, tūkstantis šeši šimtai devyniasdešimt septintaisiais Alardaisams priklausęs daiktas. Tiksliau, giminės pradininkui ir jo sutuoktinei. kažkas neseniai perdavė mums šią vazą, nes ant jos yra herbas ir inicialai. Spėjame, kad porai ją padovanojo sidabrinų vestuvių proga.

Ketrina trumpam nutilo, stebėdamasi, kad Denhamas nieko nesako. Ir pojūtis, kad jis kažkodėl jaučia jai antipatiją, kurią laiką primirštas, kol jos mintys buvo užimtos šeimos relikvijomis, vėl sugrįžo su tokia jėga, kad ji paliovė pristatinti jas ir pažvelgė į Denhamą. Jos motina, panorusi dėl solidumo kažkaip susieti naują svečią su didžiais klasikais, palygino jį su ponu Raskinu, šis sugretinimas dabar iškilo Ketrinos atmintyje ir paskatino ją kritiškiau, nei derėtų, vertinti jauną frakuotą vyrą, užsukusį išgerti arbatos, nes iš tiesų

* Ir dailininkas, ir dėdė – išgalvoti veikėjai. Henry'is Havelockas (1795–1857) – britų generolas, vadovavęs karo veiksmams Indijoje (orig. leid. past.).

jis neturėjo nieko bendro su žmogumi, pasiekusiu jausmų raiškos viršūnę ir beatodairiškai žvelgiančiu iš portreto po stiklu, vienintelio jai likusio atminimo. O štai svečio veidas buvo savotiškas, liudijantis greičiau apie veiklumą ir ryžtingumą nei apie polinkį į filosofinius apmąstymus: plati kakta, ilga ir stambi nosis, nepriekaištingai nuskusti raustelėję skruostai, juslingos užsispyrėlio lūpos. Rudos akys, šią akimirką atspindinčios tik vyrams būdingą abejingumą ir valdingumą, palankiomis aplinkybėmis galėjo spinduliuoti švelnesnius jausmus, nes buvo didžiulės ir švytinčios. Jose netikėtai šmėstelėjo neryžtingumas ir mašlumas, bet Ketrina pažvelgė į šį vyrą tik panorusi patikrinti prielaidą, kad galbūt jo veidas taptų šiek tiek panašesnis į praeities didvyrių, jeigu jį puoštų žandenos. Įdubę, nors ir ne liguistai, skruostai išdavė nepakantumą bei irzlumą. Ji išgirdo, kaip nervingai virptelėjo prikimęs pašnekovo balsas, kai padėjęs rankraštį ištarė:

- Regis, jūs labai didžiuojatės savo gimine, panele Hilberi.
- Taip, žinoma, – atsakė Ketrina ir pridūrė: – Jūsų manymu, tai blogai?
- Blogai? Kodėl gi blogai? Tik, matyt, nuobodu rodyti savo daiktus svečiams.
- Visiškai ne, jeigu jiems tai patinka.
- O ar nesunku gyventi lygiuojantis į protėvius? – nepasidavė jis.
- Turiu jums pasakyti, kad nerašau eilių, – atkirto Ketrina.
- Aš irgi to nedaryčiau, jums dėtas. Nepajėgčiau susitaikyti su mintimi, kad senelis mane nurungė. Be to, ne tik

senelis, – toliau aiškino Denhamas, nužvelgęs kambarį pašaiptu (kaip pasirodė jai) žvilgsniu. – Visi, kas tik netingėjo. Kiek suprantu, priklausote vienai iš pačių kilmingiausių Anglijos giminių, įskaitant Vorbertonus ir Maningsus. Dar turite sąsajų su Otvėjais, tiesa? Skačiau apie tai kažkuriame žurnale, – pridūrė jis.

– Otvėjai – mano pusbroliai, – paaiškino Ketrina.

– Na va! – šūktelėjo Denhamas, tarsi gavęs patvirtinimą.

– Ir ką? – prunkstelėjo Ketrina. – Mano supratimu, jūs nieko neįrodėte.

Denhamas mįslingai ir pašaiptai šyptelėjo. Jam teikė malonumo tai, kad pavyko jeigu ne padaryti išpūdį, tai bent jau sutrikdyti šią aikštingą pasipūtusią merginą. Nors jam vis dėlto labiau norėjosi padaryti išpūdį.

Kurį laiką jis sėdėjo tylėdamas, su neįkainojamu eilių tomeliu rankoje, bet taip ir neatsivertė jo, o Ketrina žvelgė į jį ir jos žvilgsnis, apmaudui lėgstant, darėsi tolydžio vis liūdnescnis ir mažlesnis. Ji paskendo mintyse, pamiršusi šeimininkės pareigas.

– Taigi... – nutęsė Denhamas, netikėtai atsivertęs eilėraščių tomelį, tarsi jau būtų išsakęs viską, ką norėjo ar galėjo pasakyti iš mandagumo.

Ir emė taip uoliai sklaidyti puslapius, tarsi būtų ketinęs įvertinti ne tik poeziją, bet ir patį leidinį: šriftą, popierių, įrišimą, o paskui, susidaręs nuomonę apie gerą ar prastą kokybę, padėjo tomelį ant stalo ir nukreipė dėmesį į rotango lazdelę auksiniu antgaliu, kadaise priklausiusią giminės kariūnui.

– O argi jūs nesididžiuojate savo gimine? – reikliai pasiteiravo Ketrina.

– Ne, – atsakė Denhamas. – Mano šeima nenuveikė nieko tokio, kuo būtų galima didžiutis, nebent laikytume vertomis pasididžiavimo laiku apmokėtas sąskaitas.

– Kaip nuobodu... – pasidygėjo Ketrina.

– Taip, jūs palaikytumėte mus baisiai nuobodžiais, – sutiko Denhamas.

– Na, galėčiau jus pavadinti nuobodžiu, bet ne juokingu, – pridūrė Ketrina, tarsi Denhamas būtų apkaltinęs šia savybe jos šeimą.

Vos įstengęs nuslėpti šypseną, jis pastatė rotango lazdelę į vietą ir ištraukė iš ornamentuotos makšties kalaviją.

– Mes paprastai sakome, kad jis priklausė Klaivui*, – paaiškino Ketrina, nejučia sugrįžusi prie namų šeiminkės pareigų.

– O argi tai netiesa? – pasiteiravo Denhamas.

– Veikiau šeimos legenda, tradicija. Abejoju, kad tai galima įrodyti.

– Na va, matote, o mūsų giminėje nėra tradicijų, – prisipažino Denhamas.

– Kaip nuobodu, – antrą kartą tarstelėjo Ketrina.

– Mes priklausome paprastai vidurinei klasei, – pasakė Denhamas.

– Jūs apmokate sąskaitas ir sakote teisybę. Nematau priežasties, dėl kurios galėtumėte mus niekinti.

* Robertas Clive'as (1725–1774) – britų karo ir valstybės veikėjas, Indijos valdytojas (vert. past.).

Ponas Denhamas rūpestingai sukišo į makštį kalaviją, Hilberių šeimos įsitikinimu, priklausiusį pačiam Klauvui.

– Pasakiau tik tiek, kad nenorėčiau atsidurti jūsų vietoje, – paaiškino jis, tarsi jam būtų labiausiai rūpėję tiksliai išreikšti mintį.

– Taip, tačiau niekas nenori būti kito vietoje.

– O aš noriu. Mielai pasikeisčiau vietomis su daugybe žmonių.

– Bet kodėl tuomet ne su mumis? – parūpo Ketrinai.

Denhamas nužvelgė merginą, įsitaisiusią senelio krėsele ir atsainiai sukiojančią tarp pirštų antros eilės dėdulės rotango lazdelę blizgančių mėlynų ir raudonų dryžių, taip pat ryškiai raudonų paauksintų odinių viršelių fone. Guvi ir rami, tarsi egzotiška paukštelė, lengvai balansuojanti ant šakelės prieš skrydį, Ketrina gundė jį atverti jai akis į jos ribotą dalį. Kaip greitai ir lengvai ši mergina pamirš jį.

– Jums nieko nereikia daryti pačiai. Viską už jus jau padarė kiti, – beveik šiurkščiai ėmė aiškinti jis. – Jums neduota suprasti, kaip malonu nusipirkti daiktą, kuriam teko ilgai taupyti pinigus, pirmą kartą perskaityti knygą ar pačiai padaryti atradimą...

– Nagi, tęskite, – paragino Ketrina, nes Denhamas nutilo.

Vardydamas visus šiuos dalykus, jis staiga suabejojo, ar esama jo žodžiuose bent dalies tiesos.

– Aš, be abejo, nežinau, kaip jūs leidžiate laiką, kuo užsiimate, – toliau kalbėjo jis, tiesa, jau nebe taip užtikrintai. – Bet spėju, kad paprastai rodote svečiams namus. Be to, rašote savo senelio biografiją, tiesa? O ir panašūs pasisėdėjimai, – jis

kryptelėjo svetainės pusėn, iš kur retkarčiais atsklisdavo prislopintas juokas, – atima galybę laiko.

Ketrina skvarbiai žvelgė į svečią, tarsi juodu puoštų lėlę, kaip du vandens lašai panašią į ją, o jis abejotų, kur rišti dirželį ar kaspiną.

– Beveik jūsų tiesa, – pripažino ji. – Tačiau aš viso labo padedu mamai. Pati nieko nerašau.

– Tai kuo gi užsiimate? – nepasidavė Denhamas.

– Ką jūs norite sužinoti? – pasitikslino ji. – Aš neišeinu iš namų dešimtą ryto, kad grįžčiau šeštą vakaro.

– Ne tai turėjau galvoje.

Denhamas atgavo savitvardą, dabar kalbėjo ramiai, ir Ketrina nekantravo išgirsti jo samprotavimus, antra vertus, jai magėjo įgelti jam, kalbėti ironiškai, pašaipiai, kaip ir su kitais retkarčiais pasirodančiais jaunais tėvo svečiais.

– Mūsų laikais niekas išvis neužsiima rimtais dalykais, – pareiškė ji. – Tik pažvelkite, – pabarbeno pirštu į senelio eilėraščių tomelį, – mes netgi negalime išleisti tokios knygos kaip anksčiau, o vertų poetų, dailininkų ir rašytojų išvis nebėra. Taigi nesu išimtis.

– Taip, didžiųjų talentų tarp mūsų nėra, – patvirtino Denhamas. – Ir puiku, kad mes neturime jų. Negaliu pakęsti didžiųjų talentų. Tai, kad devynioliktame amžiuje buvo taip liaupsinama didybė, mano supratimu, byloja tik apie tada gyvenusios kartos menkumą.

Ketrina giliai įkvėpė, ruošdamasi karštai paprieštarauti, bet staiga gretimame kambaryje pokštelėjo durys. Juodu sukluso ir abu pastebėjo, kad nuosaikus balsų gaudesys prie

arbatos stalo nuščiuvo, o šviesos, regis, prigeso. Po kelių akimirų tarpduryje pasirodė ponias Hilberi ir stovėjo žvelgdama į juos su lūkestinga šypsena, tarsi prieš ją būtų vaidinama scena iš jaunų žmonių gyvenimo. Pati buvo gana įspūdingos išvaizdos, nors jau perkopusi per šešiasdešimt, mat dėl šlovės aureolės ir blaivaus požiūrio sugebėjo slysti paviršiumi, nejausdama metų naštos. Prakauliame, kiek ereliškame veide nestigo raukšlių, bet bruožų aštrumą švelnino didžiulės žydros akys, tuo pat metu ir skvarbios, ir nekaltos, mat ši ponias žvelgė į pasaulį taip, tarsi lauktų iš jo tik kilnaus elgesio, netgi tikėtų, kad jam tai pavyks, tereikės truputį pasistengti.

Giliai įsirežusios raukšlės ant plačios kaktos ir lūpų kampučiuose leido daryti prielaidą, kad ponios Hilberi gyvenime vis dėlto būta sunkumų ir abejonių, bet tai visiškai nesusilpnino jos tikėjimo, tad ji iki šiol džiaugsmingai suteikdavo kiekvienam žmogui begalę bandymų, o ir visai gyvenimo sanklodai dovanojo nekaltumo prezumpciją. Ji buvo labai panaši į savo tėvą, pasižymėjo tokiu pat gyvumu, nuoširdumu ir atvirumu jaunėjančiam pasauliui.

– Na, ir kaip jums patiko mūsų vertybės, pone Denhamai? – paklausė namų šeimininkė.

Ponas Denhamas atsistojo, pastūmė į šalį knygą, bet nesumojo, ką atsakyti, pralinksmindamas jį stebinčią Ketriną.

Ponias Hilberi paėmė į rankas jo atidėtą tomelį.

– Yra knygų, kurios *gyvena*... – mažliai nutęsė ji. – Jos tampa mūsų geriausiomis draugėmis vaikystėje, o paskui auga drauge su mumis. Ar jums patinka poezija, pone

Denhamai? Nors kas per paikas klausimas! Tiesą sakant, mielas ponas Forteskju ne juokais mane nukamavo. Jis toks gražbylys ir gudragalvis, išvalgus ir visažinis, kad jau po pusvalandžio mane apėmė pagunda užgesinti visas lempas. Bet kas žino, gal tamsoje jis pasirodytų dar šnekesnis... Kaip manai, Ketrina, gal mums vertėtų surengti vakarėlį aklinoje tamsoje? O nuobodžiausiems svečiams palikti keletą apšviestų kambarių...

Po šių žodžių ponas Denhamas ištiesė jai ranką, norėdamas atsisveikinti.

– Bet mes dar turime tiek visko jums parodyti! – sušuko ponija Hilberi, tarsi nepastebėjusi šio gesto. – Knygų, paveikslų, rankraščių ir netgi krėslą, kuriame sėdėdama Škotijos karalienė Marija Stiuart išgirdo, kad nužudytas lordas Darnlis*. Turiu trumpam prigulti, o Ketrinai metas persirengti (nors ši suknelė irgi labai miela), bet jeigu sutiktumėte praleisti truputį laiko vienuoje, aštuntą valandą bus patiekta vakarienė. Man regis, iki tol galėtumėte sukurti eilėraščių. Žinote, man taip patinka, kai židinyje liepsnoja ugnis! Juk mūsų svetainė nuostabi, tiesa?

Ji šiek tiek pasitraukė į šoną, kad Denhamas su Ketrina matytų ištuštėjusį saloną mirguliuojančioje židinio, kuriame plaukstėsi ir virpėjo liepsnos liežuviai, šviesoje.

– Mano mieli daiktai! – šūktelėjo ponija Hilberi. – Numylėti krėslai ir staliukai! Jie tarsi seni draugai, ištikimi, netuščiažodžiaujantys draugai. Beje, Ketrina, ką tik prisiminiau:

* Henry'is Stuartas, lordas Darnlay'is (1546–1567) – antras Marijos Stiuart vyras (vert. past.).

šįvakar pas mus svečiuosis ponas Eningas ir dar kai kas iš Taito gatvės ir Kadogano skvero*... O dar nepamiršk atiduoti naujai įrėminti savo antros eilės senelio portreto. Teta Milisenta pirmoji atkreipė dėmesį, kad tai reikia padaryti, kai lankėsi pas mus praėjusį kartą, jos vietoje irgi nuliūsčiau, pamačiusi savo tėvą po įskilusiu stiklu.

Tokiomis aplinkybėmis atsisveikinti ir išeiti buvo taip pat sunku, kaip prasiskverbti pro rasos deimančiukais žėrinčių voratinklių labirintą, nes ponia Hilberio tolydžio prisiminėdavo dar ką nors apie paveikslų rėmintojų klastas ir poezijos teikiamus džiaugsmus, tad vienu metu jaunam vyrui ėmė atrodyti, kad užliūliuotas šio hipnotizuojančio burkavimo jis netrukus pasiduos nenuoširdiems šeimininkės įkalbinėjimams likti, nes labai abejojo, kad jo buvimas jai išvis ką nors reišktų. Bet Ketrina atėjo jam į pagalbą ir suteikė galimybę atsisveikinti, pelniusi jo dėkingumą, kaip ir kiekvienas bendraamžis, parodęs jautrumą ir supratimą.

Sudomino? Pirkite knygą
NAKTIS IR DIENA
ir mėgaukitės istorija iki pabaigos.

* Hilberiai gyvena Čeinio alėjoje, prabangiame Čelsyje, Taito gatvė į rytus nuo jo, o Kadogano skveras į šiaurę, Kensingtone, irgi aukštuomenės rajone (orig. leid. past.).

Pirmą kartą Virginios Woolf romanas „Naktis ir diena“ pasirodė 1919 metų spalio 20 dieną. Romano veiksmas vyksta karaliaus Eduardo laikais ir apima dviejų bendraamžių – Ketrinos Hilberi ir Merės Dačet – kasdienį gyvenimą ir meilę. Romane gvildenamos meilės, vedybų, laimės ir sėkmės sąsajos. Taip pat keliami klausimai, kodėl reikia suteikti moterims rinkimų teisę, ar meilė suderinama su santuoka, ar santuoka būtina siekiant laimės.

Ketrina Hilberi – daili aukštuomenės atstovė, nežinanti, ko nori iš ateities. Jai tenka rinktis tarp sužadėtuvių su keistai prozišku poetu Viljamu Rodniu ir draugystės su baugiai patraukliu ir dievinančiu ją teisininku Ralfu Denhamu. Kol ji stengiasi apsispręsti, netikėtą įtaką, žadančią intriguojančias pasekmes, jai daro dviejų moterų gyvenimai. Pirmoji, Merė Dačet, aktyviai kovoja už moterų teises. Antroji, Ketrinos motina Margareta, dukros padedama nelabai sėkmingai mėgina parašyti savo tėvo, garsaus anglų poeto, biografiją, remdamasi daugybe dokumentų, įvykių ir prisiminimų.

„Naktis ir diena“ – antras Virginios Woolf romanas. Tai ne tik subtili meilės istorija, bet ir socialinė komedija, taikliai pašėpianti visuomenės elgesio normas, ginčijanti moters vaidmens ir pačios patirties prigimtį.

Šioje knygoje skeptiškai žvelgiama į savo laikotarpį ir negailima kritikos tam, kas matoma.

• THE PARIS REVIEW •

Knygos architektonikos dermę sudaro Mozarto verta struktūra, Jane Austen vertas stilius ir Ibseno verta tema.

• Literatūros kritikė JANE MARCUS •

www.svajoniuknygos.lt

www.facebook.com/svajoniuknygos